

6. Pidvyshchennia kvalifikatsii ta stazhuvannia naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv Derzhavnoho VNZ «Natsionalnyi hirnychiy universytet». Standart vyshchoho navchalnoho zakladu: [Aziukovskyi O.O., Konoplova O.O., Salov V.O., Salova V.O.]. Dnipropetrovsk : NHU, 2015. 25 s.
7. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2014. № 37,38. St. 2004. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 r. № 1341. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-n#Text>
9. Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka здобувачив vyshchoi osvity. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 kvitnia 2015 r. № 266. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-n#Text>
10. Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii. Zakon Ukrainy vid 11 sichnia 2001 r. № 2210-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
11. Pro mistseve samovriadvannia. Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 r. № 280/97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
12. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity. Kyiv : Lenvit, 2006. 35 s. URL : https://osvita.kpi.ua/files/downloads/Standart_EPVO.pdf
13. Ukraina sportyvna – 2019. Informatsiinyi dovidnyk. Kyiv, 2020. 107 s. URL : https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Statystychna_zvitnist/2019.pdf
14. ISO WG Social Responsibility – Working area / OpenText Content Server version 10. URL : <https://www.opentext.com/videos/content-server-10-the-platform-for-your-enterprise>
15. Vass Z, Boronyai Z, Csanyi T. European Framework of Quality Physical Education. European Physical Education Association, 2018. 24 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14
УДК: 796.011.09 : 796.33

Дулібський А.В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри футболу, докторант
Львівський державний університет імені І. Боберського, м. Львів

ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ В СИСТЕМІ ДІТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ АНГЛІЇ

Стаття присвячена вивченню особливостей організації та проведення процесу спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Англії. Проаналізовано основні науково-методичні підходи програмно-системного забезпечення процесу спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Англії. Детально представлено програму Англійської футбольної Асоціації "Talent pathway" (в українській редакції – "Шлях таланту").

Сутність даної програми полягає у тому, що завдяки участі у програмі у спеціальних "Регіональних таборих талантів" і "Національних таборих талантів" продуманий і поглиблений відбір та спортивну підготовку проходять юні футболісти віком від 7 до 16 років.

Вивчено програму Англійської Прем'єр-Ліги "Premier League Primary Stars" (в українській редакції – "Первинні зірки Прем'єр-Ліги). Вважаємо, що певна вибіркова трансляція англійської системи організації та проведення процесу спортивного відбору і селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі можлива щодо моделі функціонування й удосконалення діяльності дитячо-юнацьких футбольних шкіл і професійних футбольних клубів України.

Ключові слова: спортивний відбір, селекція, футбольний клуб, футбольна школа.

Dulibskyy Andriy. Organization of sports selection in the system of youth and professional english football.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the organization and conduct of the process of sports selection in youth and professional football in England. The main scientific and methodological approaches of software and system support of the process of sports selection in youth and professional football in England are analysed. The program of the English Football Association "Talent pathway" (in the Ukrainian edition - "Шлях таланту") is presented in detail.

The essence of this program is that due to participation in the program in special "Regional Talent Camps" and "National Talent Camps" thoughtful and in-depth selection and sports training are young football players aged 7 to 16 years. The program of the English Premier League "Premier League Primary Stars" has been studied. We believe that a certain selective broadcast of the English system of organization and conduct of the process of sports selection and selection in youth and professional football is possible in terms of the model of functioning and improvement of youth football schools and football clubs of Ukraine.

Scientific and practical approaches to the organization and conduct of educational, training and competitive forms of sports selection and orientation in the age groups "U 10" (children under 10 years) and "U 12" (children under 12 years) are analysed. The system of organization of competitions in age groups "U 14" (teenagers under 14 years) and "U 16" (boys under 16 years) is studied.

Such a scientific and methodological approach can provide an opportunity to effectively integrate domestic football to the best examples of European and world sport of excellence, which are competitions under the auspices of FIFA and UEFA.

Key words: sports selection, football club, football school.

Постановка проблеми. Система дитячо-юнацького і професійного футболу Англії має низку певних специфічних особливостей, пов'язаних з історичними традиціями та науково-методичними концепціями розвитку гри [7]. Це стосується як окремих професійних футбольних клубів, так і глобально продуманим державницьким підходом до цього виду важливої суспільно-економічної діяльності людини у великій цивілізованій країні.

Серед провідних футбольних країн світу Англія вирізняється виваженням у всіх аспектах відношенням до всесторонньої спортивної підготовки спортсменів-професіоналів та їх відбору до професійних футбольних клубів і команд. Такі ж за своєю сутністю підходи і до організації менеджменту, маркетингу, фінансування та інших невід'ємних складових частин сучасного дитячо-юнацького і професійного футболу. Характерним для розвитку гри в Англії є також надзвичайно емоційне (в певній мірі, майже релігійне) сприйняття цього виду спорту мешканцями Туманного Альбіону, де футбол з коротких штанців звичайного виду спорту "виріс" у велике соціальне та, перш за все, що характерно саме для Англії – у значне соціально-економічне явище [4].

Англійська футбольна Асоціація (FA), президентом якої є представник британської королівської сім'ї принц Вільям Уельський, налічує у своєму складі понад 340 професійних футбольних клубів. Крім того, ще близько 42 тисячі клубів у 24-рівневій структурі входять до складу регіональних, районних і міських футбольних асоціацій. Вся структура організації змагань з футболу налічує 4 Ліги, 3 Конференції та 18 нижчих футбольних дивізіонів. 92 кращих професійних футбольних клубів Англії та Уельсу об'єднані у професійну Футбольну Лігу. Вершиною піраміди англійського професійного футболу є Прем'єр-Ліга – вищий дивізіон Англійської Футбольної Асоціації. У Футбольній Асоціації Англії зареєстровано 1 917 000 діючих футболістів, що становить близько 3,5 % від усієї кількості населення Англії [7], що свідчить про високу популярність футболу на Британських островах.

Функціонери Футбольної Асоціації та Футбольної Ліги, розуміючи наскільки важливим є фактор продуманого відбору й ефективної селекції у сучасному спорті, створюють і реалізують широкомасштабні загальнонаціональні проекти, які спрямовані на виховання талановитої футбольної молоді. І хоча принцип "Сильні клуби – сильна національна збірна" [6] не зовсім точно відповідає сучасному стану справ в англійському футболі, все ж досягнення у сфері навчання, виховання, тренування, удосконалення і розвитку [5] молодих талановитих гравців в Англії є безсумнівними та потребують детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першопричина значної популярності футболу в Англії кориниться в фундаментальних засадничих елементах британської цивілізаційної культури, в основі якої лежать принципи особистої свободи, рівності, наявності творчого потенціалу, розумного індивідуалізму, змагальності, конкурентності та конкурентоздатності [2, 5, 7]. Саме в цій грі англійці віднайшли культурний код, який виражав особливості їхнього менталітету та способу життя, а також якнайточніше відповідав духовним та тілесним запитам.

В Англії, де футбол історично є, за своєю сутністю, глибоко народною грою, до спеціалізованого навчання та підготовки юних футболістів підходять з поєднанням науково-методичної та науково-практичної точки зору. Це виявляється, передусім, в тому, що розроблені науково-практичні програми спеціалізованого навчання і підготовки юних футболістів для кожного регіону, професійного клубу, футбольної школи, авторами яких є потужні колективи найкращих фахівців футболу. Серед них є як спеціалісти-теоретики, так і фахівці – представники практики дитячо-юнацького і професійного футболу [7].

Асоціація футболу Англії, окрім значної кількості футбольних полів і майданчиків на всій території країни, поблизу столиці Великобританії – Лондона – має у своєму розпорядженні ультрасучасний Національний футбольний комплекс "St. George's Park" (в українському варіанті – "Парк Святого Георгія"). Там створені всі необхідні умови для повноцінних навчально-тренувальних занять футболом та проведення офіційних і контрольних матчів різного рівня та кваліфікації для всіх вікових категорій юних та професійних футболістів Англії. Комплекс "St. George's Park" використовує національна збірна команда Англії з футболу для підготовки до офіційних міжнародних ігор. На щодень "St. George's Park" наданий у розпорядження футбольної Академії Асоціації футболу Англії, де під керівництвом професійних тренерів і спеціалістів суміжних галузей (медиків, фізіотерапевтів, психологів) займаються діти віком від 7 до 16 років.

На території "St. George's Park" розташовані три повнорозмірні футбольні поля високої природної якості, критий футбольний манеж зі штучно-природним покриттям основи, десять футбольних майданчиків різного призначення, медико-реабілітаційний центр, п'ятизірковий готельний комплекс, паркова зона, автостоянка на кількості місць [7]. Все це використовується для потреб людей, які зайняті у справі розвитку дитячо-юнацького і професійного футболу, відбору, селекції та спортивної підготовки талановитого молодого футбольного покоління Англії.

Діяльність Англійської асоціації футболу з виявлення талантів дозволяє ідентифікувати кращих гравців за допомогою регіональних програм, що створює можливість спостерігати за будь-яким гравцем з будь-якого ігрового середовища, який демонструє необхідний ігровий потенціал. Створені Англійською асоціацією футболу регіональні та національні стратегії розвитку футбольних талантів дозволяють тісно співпрацювати ключовим зацікавленим сторонам всієї англійської футбольної піраміди, що дозволяє англійським молодим талантам отримувати необхідну фахову підтримку та проявляти свої максимальні можливості на футбольних полях.

Англійська Прем'єр-Ліга з метою виховання талановитої, майстерної та відданої Грі футбольної молоді запровадила програму "Premier League Primary Stars" (в українській редакції – «Первинні зірки» Прем'єр-Ліги). "Premier League Primary Stars" – це програма Прем'єр-ліги для всіх шкіл, спрямована на розвиток навичок та амбіцій як на спортивному майданчику, так і поза ним у повсякденному житті.

Програма "Premier League Primary Stars" використовує привабливість англійської Прем'єр-ліги та професійних футбольних клубів Англії, щоб надихнути дітей вчитися, бути активними та розвивати важливі життєві та соціально важливі навички. На [веб-сайті програми](#) "Premier League Primary Stars" розміщені навчальні матеріали, що охоплюють різноманітні навчальні теми від проблем фізичної культури та організації колективної роботи, до методичних аспектів вивчення англійської мови чи математики. На цьому ж [веб-сайті програми](#) можна безкоштовно завантажувати різноманітні заходи,

присвячені актуальним проблемам і подіям у футболі, робочі документи, плани уроків, веселі збори та ексклюзивні навчальні відео. Програма є доступною для кожної початкової школи в Англії, Шотландії та Уельсі й надихає хлопців і дівчат віком 5 - 11 років на життєві та спортивні звершення у класі, на дитячих і спортивно-ігрових майданчиках з різним покриттям основи (природна, природно-штучна, штучна) та лініями розмітки (футбол, міні-футбол, футзал) [7].

Навчання за програмою "Premier League Primary Stars" пов'язане із реальним світом спорту. Завдяки програмі учні з великим захопленням намагаються знайти вирішення складних проблем, які виникають під час навчання (особиста, соціальна, медична, економічна освіта), таких як стійкість до стресів і негативних впливів, різноманітність у виборі рішень, реальність самооцінки та дотримання принципів «Чесної гри». Понад 17 000 шкіл беруть постійну участь у програмі "Premier League Primary Stars", яка відповідає основним положенням національної програми розвитку футболу та опосередковано сприяє досягненню тих завдань, які виникають у процесі спортивного відбору та селекції в англійському футболі.

Співробітники понад сотні професійних футбольних клубів продуманою до деталей науковою і науково-методичною допомогою підтримують роботу декількох десятків тисяч вчителів і дитячих тренерів з футболу, які працюють у тісній співпраці, для проведення цікавих, освітніх занять з різних предметів у місцевих школах-партнерах. Змагання варіюються від національних футбольних турнірів до проведення конкурсів творчого письма та читання для всіх бажаючих авторів і читачів.

Так, у популярному поетичному конкурсі програми "Premier League Primary Stars", що має назву «Прем'єр-ліга: що написали зірки», світ побачили понад 50 000 робіт учнів зі шкіл всієї країни на різноманітні життєві, соціально-побутові та спортивні теми. Підсумовуючи, можна констатувати, що основною метою програми є використання привабливості Прем'єр-ліги та професійних футбольних клубів Англії для вдосконалення програм фізичного виховання учнів, розвиток навичок та цінностей, які мають вагомe значення для успіху у подальшому дорослому житті [7].

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дослідження виконувалося за Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011 – 2015 роки згідно теми 2.3 "Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності" (номер державної реєстрації – 0111U001722), а також теми 2.21 "Удосконалення системи підготовки на сучасному етапі розвитку футболу" за Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2016 - 2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001618).

Мета дослідження – визначити особливості організації та проведення процесу спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Англії.

Досягнення мети роботи передбачало вирішення таких основних завдань:

1. Вивчити досвід спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Англії.
2. Проаналізувати науково-практичні та науково-методичні підходи спеціалістів футболу Англії щодо організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних і змагальних форм спортивного відбору, селекції та орієнтації у різних вікових групах.
3. Визначити ймовірність використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції англійської системи організації та проведення продуманого процесу спортивного відбору і селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі в сучасних умовах розвитку футболу в Україні.

У процесі досягнення мети роботи та вирішення поставлених завдань використовувалися такі **методи дослідження**:

1. Аналіз науково-методичних та науково-періодичних спеціалізованих літературних джерел.
2. Участь у тематичних семінарах Європейської Спільноти футбольних асоціацій (УЄФА) (Лондон, Уїкомб, 2006 р.), Асоціації футболу Англії (The FA) і Шотландії (The Scottish FA) (Лондон, Марлоу-на-Темзі, 2006 р., Едінбург, Глазго (2007 р.)) та он-лайн конференції Асоціації футболу Англії (The FA) (2020 р., 2021 р.) з аналізом наданої інформації.
3. Аналіз та синтез даних і матеріалів всесвітньої системи сполучених комп'ютерних мереж Інтернет.

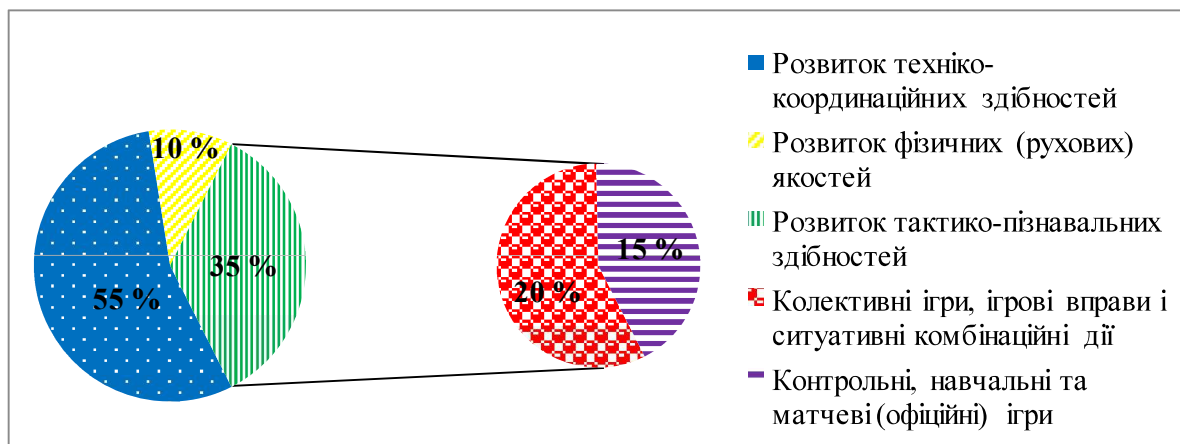
Виклад основного матеріалу дослідження. В основних (заявлених згідно вимог для участі в офіційних матчах) складах 20 професійних клубних команд Прем'єр-Ліги Англії наявна велика кількість висококваліфікованих футболістів з усього світу [7]. В основному, це – гравці своїх національних збірних команд з футболу, а також англійські висококваліфіковані та видатні футболістів, які складають значну кількість виконавців, заявлених в основних складах команд англійської Прем'єр-Ліги сезону 2020 – 2021 рр. Необхідно додати, що для того, щоб іноземний футболіст отримав право виступати за клуб англійської Прем'єр-Ліги, він повинен не тільки бути гравцем національної збірної команди рідної країни, але й відіграти за національну збірну команду в офіційних змаганнях під егідою Міжнародної федерації футболу (ФІФА) не менше 10 матчів (табл. 1).

Таблиця 1.

Співвідношення гравців високої кваліфікації з англійським і неанглійським громадянством в основних складах футбольних клубів англійської Прем'єр-Ліги (АПЛ)

№ з/п	Футбольний клуб	Загальна кількість заявлених футболістів	Гравці з англійським громадянством	Гравці з неанглійським громадянством
1	Манчестер Сіті	38	12	26
2	Манчестер Юнайтед	35	12	23
3	Лестер Сіті	36	15	21
4	Челсі	45	16	29
5	Вест Хем Юнайтед	30	11	19
6	Тоттенхем	34	11	23
7	Ліверпуль	47	18	29

8	Евертон	37	14	23
9	Арсенал	37	9	28
10	Астон Вілла	37	17	20
11	Лідс Юнайтед	34	14	20

12	Вулверхемптон	38	6	32
13	Ньюкасл	29	13	16
14	Крістал Пелес	31	14	17
15	Брайтон	36	15	21
16	Саутгемптон	33	17	16
17	Бернлі	32	20	12
18	Фулхем	33	10	23
19	Вест Бромвіч Альбйон	33	18	15
20	Шеффілд Юнайтед	30	18	12
Загалом		705	280	425

Результати табл. 1. доводять, що навчання, виховання і спортивна підготовка висококваліфікованого гравця міжнародного рівня є надскладним завданням спортивного відбору. Серед 1 917 000 (одного мільйона дев'ятсот сімнадцяти тисяч) зареєстрованих англійською футбольною Асоціацією діючих футболістів тільки 280 найкращих гравців з англійським громадянством виступають в основних складах професійних команд англійської Прем'єр-Ліги (АПЛ). Проте вони успішно конкурують з 425 висококваліфікованими футболістами з неанглійським громадянством, які є гравцями національних збірних своїх країн. Це один з факторів, який у значній мірі сприяє тому, що англійська Прем'єр-Ліга тривалий час вважається однією із найпотужніших у спортивному плані футбольних ліг світу і Європи.

Ще одним загальнонаціональним напрямком розвитку дитячо-юнацького та професійного футболу в Англії є програма "Talent pathway" (в українській редакції – "Шлях таланту"). Сутність даної загальнонаціональної програми полягає у тому, що завдяки участі у програмі, продуманий і поглиблений відбір та підготовку у спеціальних "Регіональних таборах талантів" і "Національних таборах талантів" проходять щороку тисячі талановитих молодих футбольних гравців. Регіональний клуб талантів (в англійській версії – "RTC" ("Regional Talent Club")) є розширеним навчально-тренувальним центром для вікових груп "До - 10" (діти віком до 10 років), "До - 12" (діти віком до 12 років), "До - 14" (підлітки віком до 14 років) та "До - 16" (юнаки віком до 16 років), і надає гравцям, які мають значний спортивний потенціал, можливість отримати доступ до елітних рівнів навчання, тренування та розвитку.

У вікових групах "До - 10" (діти віком до 10 років), девіз перебування в яких – гра для задоволення (в англійській редакції "play for fun") – футбольна асоціація Англії пропонує тренерам дитячих футбольних команд і груп початкового навчання гри в річному циклі планування такий навчально-методичний підхід:

- на розвиток техніко-координаційних здібностей - до 55 % тематичних навчально-тренувальних занять;
- на розвиток тактико-пізнавальних здібностей – до 35 % тематичних навчально-тренувальних занять (з них 15 % – «колективні малі ігри» (в англійській версії – «small side games», ігрові вправи та ситуативні комбінаційні дії) і 20 % - навчальні, контрольні та матчеві ігри 3 x 3, 4 x 4 і 5 x 5 гравців);
- на розвиток фізичних (рухових) якостей – до 10 % тематичних навчально-тренувальних занять (рис. 1).

Рис. 1. Планування розподілу тематичних навчально-тренувальних занять у групах "До - 10" у річному циклі навчання гри (згідно рекомендацій Асоціації футболу Англії).

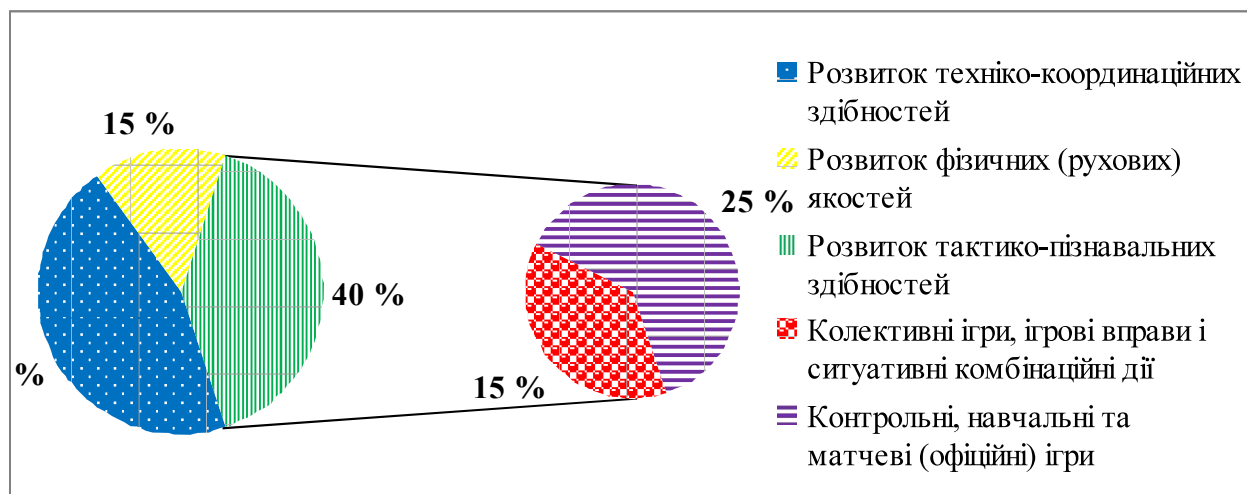
Як свідчить рис. 1, акцент у 7 - 10-річному віці у процесі спортивного відбору юних футболістів зроблено на навчання техніки гри і розвитку координаційних здібностей (55 % тематичних навчально-тренувальних занять у річному циклі навчання гри) та використанні ігрового методу навчання (35 % тематичних навчально-тренувальних занять у річному циклі навчання гри).

У віковій групі «До – 12» (діти віком до 12 років) футбольна асоціація Англії пропонує тренерам дитячих футбольних команд і груп початкового навчання гри в річному циклі планування такий навчально-методичний підхід:

- на розвиток техніко-координаційних здібностей - до 45 % тематичних навчально-тренувальних занять;

- на розвиток тактико-пізнавальних здібностей – до 40 % тематичних навчально-тренувальних занять (з них 15 % – «колективні малі ігри» (в англійській версії – «small side games», ігрові вправи та ситуативні комбінаційні дії) і 25 % - навчальні, контрольні та матчеві ігри 5 x 5, 6 x 6, 7 x 7, 8 x 8, 9 x 9 гравців);
- на розвиток фізичних (рухових) якостей – до 15 % тематичних навчально-тренувальних занять (рис. 2).

Рис. 2. Планування розподілу тематичних навчально-тренувальних занять у групах "До - 12" у річному циклі навчання гри (згідно рекомендацій Асоціації футболу Англії).

Дані рис. 2 підтверджують тезу про те, що юні футболісти у віці 11 - 12 років мають нагальну потребу у вдосконаленні техніки виконання ігрових прийомів. Саме на цьому аспекті заакцентована увага англійських фахівців футболу при плануванні розподілу тематичних навчально-тренувальних занять у групах "До - 12" у річному циклі навчання гри.

З метою виявлення та підтвердження футбольної обдарованості у "Національних таборах талантів" гравцям, починаючи з 14-річного віку, надають можливість навчатися, тренуватися та грати контрольні матчі разом із найяскравішими талантами з усієї країни на найкращих футбольних стадіонах і футбольних полях Англії. Такі табори плануються Англійською асоціацією футболу щороку з серпня до травня. Під час проживання у таборах та участі у навчально-тренувальних заняттях гравці отримують доступ до технічної та мультидисциплінарної (багатопротильної) командної підтримки для подальшого сприяння їх спортивному росту, вдосконаленню та розвитку [7].

Відбір юних футболістів для цих подій контролюється технічним тренером талантів і командою фахівців, які володіють повною інформацією про гравця та його рекомендаціями з інших футбольних шкіл чи клубів. Для участі в таких навчально-тренувальних заняттях можуть бути обрані талановиті гравці з будь-якого регіону, соціального середовища чи ігрового амплуа. Загальна кількість регіональних клубів талантів ("Regional Talent Club", надалі – згідно абрєвіатури "RTC"), створених Англійською асоціацією футболу налічує 30 RTC. Регіональні клуби талантів рівномірно розподілені за географічним принципом по всій території Англії (виключаючи ті регіони, де працюють Центри навчання і вдосконалення тренерів). Ними керують місцеві футбольні організації, які сприяють адмініструванню та функціонуванню RTC. Щотижня для кожної вікової групи проводяться щонайменше три години навчально-тренувальних занять. Всі гравці, які отримали офіційний дозвіл від Англійської асоціації футболу, беруть участь у створеній програмі навчально-тренувальних занять та контрольних ігор, що проводяться у цих регіональних клубах талантів.

Дозвіл на участь у діяльності регіональних клубів талантів юні футболісти отримують через процес попереднього відбору, який відбувається кожного року у червні на футбольних полях і майданчиках свого RTC. Гравців може рекомендувати для участі у випробуваннях їх наставник, тренер низового персоналу, або вони можуть подати заяву самостійно безпосередньо в територіально найближчий клуб.

Команди вікових груп "До - 10" та "До - 12" беруть участь у регіональній молодіжній лізі під назвою Charter Standard, тоді як вікові групи "До - 14" та "До - 16" грають у організованій Англійською асоціацією футболу програмі змагальних поєдинків. Команди вікової групи "До - 16" також беруть участь у Кубку юнацьких чемпіонів та змаганнях за Кубок "Молодіжна салатниця", які проводяться паралельно під час одного змагального сезону. Переможці цих змагань отримують Кубок юнацьких чемпіонів і Кубок "Молодіжна салатниця", які є малими копіями Кубків, котрими нагороджуються дорослі професійні футбольні команди за перемогу в англійському чемпіонаті та інших престижних європейських турнірах.

Українська Асоціація футболу (УАФ) може використати позитивний досвід проведення саме кубкових змагань у сучасних умовах розвитку дитячо-юнацького та професійного футболу, використавши напрацювання і рекомендації Асоціації футболу Англії (ФА) та англійської Прем'єр-Ліги (APL).

Висновки.

1. Вивчення англійського досвіду спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі продемонструвало, що з точки зору сьогодення достатньо актуальним є зростання зацікавленості до досвіду навчання, виховання та спортивної підготовки майбутніх висококваліфікованих футболістів в країнах Британської Співдружності.

2. Проаналізовано основні науково-методичні підходи програмно-системного забезпечення процесу спортивного відбору та селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі Англії. Детально представлено програму Англійської футбольної Асоціації "Talent pathway" (в українській редакції – "Шлях таланту"). Сутність даної програми полягає у тому, що завдяки участі у програмі у спеціальних "Регіональних таборах талантів" і "Національних таборах талантів" продуманий і поглиблений відбір та спортивну підготовку проходять юні футболісти віком від 7 до 16 років.

3. Вивчено програму Англійської Прем'єр-Ліги "Premier League Primary Stars" (в українській редакції – "Первинні зірки" Прем'єр-Ліги). Основною метою програми є використання привабливості англійської Прем'єр-ліги (АПЛ) та професійних футбольних клубів Англії для вдосконалення програм фізичного виховання учнів, розвиток навичок та цінностей, які мають вагомe значення для успіху у майбутньому дорослому житті багатьох дітей.

4. Проаналізовано науково-практичні підходи щодо організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних і змагальних форм спортивного відбору, селекції та орієнтації у вікових групах "До - 10" (діти віком до 10 років) та "До - 12" (діти віком до 12 років). Вивчено систему організації змагань у вікових групах "До - 14" (підлітки віком до 14 років) та "До - 16" (юнаки віком до 16 років).

5. Певна вибіркова трансляція англійської системи організації та проведення продуманого процесу спортивного відбору і селекції у дитячо-юнацькому та професійному футболі можлива щодо моделі функціонування й удосконалення діяльності дитячо-юнацьких футбольних шкіл і професійних футбольних клубів України.

Перспективи подальших досліджень полягають у науковому і науково-методологічному пошуку розв'язання завдань щодо оптимізації спортивного відбору та селекції в дитячо-юнацькому і професійному футболі України.

Література

1. Білоконь В. П. (2020). Особливості спортивного відбору студентів-баскетболістів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (8(128), 20-22. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8\(128\).04](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).04)

2. Денисова, Л. В., & Усиченко, В. В. (2020). Особливості підготовки магістрів фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти Австрії. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (2(122), 47-51. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.2\(122\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.2(122).09).

3. Дулібський, А. (2020). Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (8(128), 54-60. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8\(128\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).13)

4. Дулібський А. Спортивний відбір у футболі / А.В. Дулібський, А.Г. Яценко, В.В. Ніколаєнко // Навчально-методичний посібник. – К., Федерація футболу України, 2003. - 135 с.

5. Дулібський А.В. Повышение эффективности спортивного отбора в футболе. – / А.В. Дулібський // – Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту, № 8 / 2010. С. 29 – 33. – Режим доступу: <https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-08/10davssf.pdf>.

6. Дулібський А. Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. - / Андрій Дулібський // - Спортивна наука України: Електронне наукове видання. – Львів, 2015. №4 (68). С. 28 - 35. – Режим доступу: <http://sports-science.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/340/329>.

7. Офіційний сайт Асоціації футболу Англії. – Режим доступу: <https://www.thefa.com>

References

1. Bilokon V. (2020). Features of sports selection of basketball students. (2020). Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Issue 8 (128) 2020. DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.8(128).04.

2. Denysova L. V., Usychenko V. V. (2020). Features of the physical culture and sports masters training in the higher education institutions of Austria. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Issue 2 (122) 2020. DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.2(122).10

3. Dulibskyy A. (2020). Sports selection in football as a rational system of a pedagogical search talented people in the sports industry. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Issue 8 (128) 2020. DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.8(128).13

4. Dulibskyy, A.V., Yashchenko, A.G. and Nikolaenko, V.V. (2003) "Sports selection in football". Educational and methodical manuscript. - Kyiv, Football Federation of Ukraine. - 135 p.

5. Dulibskyy, A.V. (2010). "Improving the effectiveness of sports selection in football", available at: <https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-08/10davssf.pdf> (accessed July 21, 2010).

6. Dulibskyy, A.V. (2015). "Sports selection in the system of long-term specialized education of football players", available at: <http://sports-science.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/340/329>. (accessed August 28, 2015).

7. Official site of the Football Association of England. - Access mode: <https://www.thefa.com>